

Ольга Китинська,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник – Оксана Писарчук,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ТА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У СПРИЯННІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ

Початок навчання у школі є одним із найбільш відповідальних етапів у житті дитини, оскільки супроводжується істотними змінами соціального статусу, способу життя та провідного виду діяльності. Для дітей шестирічного віку вступ до школи означає перехід у нове освітнє середовище. Це потребує перебудови поведінкових, емоційних і пізнавальних стратегій. Саме тому проблема адаптації першокласників має важливе місце в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях.

У контексті реалізації Концепції Нової української школи особливо актуальним є питання ролі вчителя та освітнього середовища у сприянні успішній адаптації дітей шестирічного віку. НУШ орієнтується на створення безпечного, доброзичливого та дитиноцентрованого простору, у якому враховують вікові й індивідуальні особливості здобувачів освіти, а педагог стає партнером і фасилітатором освітнього процесу [5].

Адаптація першокласника є багатовимірним процесом гармонізації дитини відповідно до нових умов шкільного середовища та охоплює фізіологічний, психологічний і соціальний рівні [2; 4, с. 4]. Вона передбачає здатність дитини узгоджувати власні можливості з вимогами школи, приймати правила освітнього процесу, налагоджувати конструктивні взаємини з учителем і однолітками, долати емоційне напруження та формувати навички саморегуляції [3].

Адаптація не є пасивним пристосуванням до зовнішніх вимог, а активною взаємодією особистості й середовища, у межах якого дитина поступово виробляє власні стратегії поведінки. У разі успішної адаптації першокласник приймає нову соціальну роль учня, проявляє інтерес до навчання, здатний дотримуватися правил та зберігати психоемоційну рівновагу. Натомість труднощі адаптації можуть призводити до підвищеної тривожності, зниження навчальної мотивації та порушень соціальної взаємодії [2; 3].

Провідна роль у сприянні адаптації дітей шестирічного віку належить учителю початкових класів ЗЗСО. Саме педагог забезпечує організацію освітнього процесу, формує емоційний клімат у класі та визначає стиль взаємодії з учнями. Рівень адаптивності першокласників значно залежить від того, чи здатний вчитель створити атмосферу психологічної безпеки, підтримки та прийняття.

Особливе значення має стиль педагогічного спілкування. Довіра, доброзичливість і підтримка з боку вчителя сприяють формуванню у здобувачів початкової освіти упевненості у власних силах та позитивного ставлення до

школи. Водночас авторитарний стиль взаємодії може ускладнювати адаптаційний процес і підвищувати рівень шкільної тривожності [1; 4].

Також важливим чинником адаптації дітей шестирічного віку є освітнє середовище школи. Воно охоплює не лише матеріально-просторову організацію класу, а й систему взаємин, норм і цінностей, що регулюють освітній процес [1; 4]. Саме школа стає тим соціальним простором, у якому молодший школяр набуває досвіду нових форм взаємодії та соціалізації.

На нашу думку, успішна адаптація першокласників можлива за умови реалізації комплексу педагогічних умов, серед яких такі: стимулювання внутрішньої мотивації до навчання, зниження рівня тривожності через створення безпечного емоційного клімату та формування саморегуляції навчальної діяльності. Освітнє середовище має бути організоване так, щоб підтримувати активність дитини, її пізнавальний інтерес і потребу в самостійності.

Отже, адаптація дітей шестирічного віку до шкільного навчання є складним і багатовимірним процесом, успішність якого значною мірою залежить від ролі вчителя та якості освітнього середовища.

Список використаних джерел

1. Адаптація до школи: як допомогти першачкам, п'ятикласникам і не тільки впевнено почати навчання. Нова українська школа: вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/2023/08/30/adaptatsiya-do-shkoly-yak-dopomogty-pershachkam-pyatyklasnykam-i-ne-tilky-vpevnenno-rochaty-navchannya/>

2. Берегова Г. Д., Фролова М. Е., Момоток О. М. Психологічна адаптація особистості : навчально-методичний посібник. Херсон : Книжкове вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2024. 326 с.

3. Блажівський М. І. Поняття адаптації у сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1155/1/1-2014bmisnl.pdf>

4. Кравчук Л. Особливості шкільної адаптації першокласників. *Сучасна школа України*. 2013. № 9 (261). С. 4–16.

5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.